Ա. Տարի — Թիւ 6

Ուրբաթ, 21 Մայիս 1915

ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻԵՄ

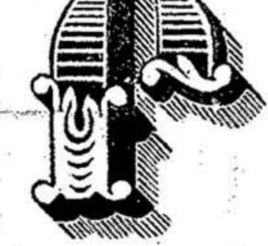
ԲԱԺԱՆՈՐԴԳԻՆ

		Տարեկան	Վեցամսեայ
ԵԳԻՊՏՈՍ	. . Ղ. Ռ.	80	40
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	Ֆր.	20	10

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱՐԵՒ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԳԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ եւ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Շարա Ապու Տարտար, Թիւ 16

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՍՑԷ՝

Journal AREV

B. P. № 297

Alexandrie, EGYPTE

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՅ ՄԻՏՔՍ

Մինչդեռ, երկրագունտիս չորս ծայրերէն, Բէէլզեբուղի մը դիւային խանձողին բռնկցուցած տենդերածաւալ հրդեհին մէջ կը տեսնեմ մարդկային բիւրաւոր, միլիոնաւոր էակներ որ, կարծես յիմարութեան ուրականէ մը տարուած, իրարու վրայ կը գահավիժին և, իւրաքանչիւր կողմը հակառակ կողմին մէջ միասակար, մարդածախ գազաններու վոհմակ մը տեսնելով, զիրար կը փողոտեն, զիրար կը խեղդամեն, զիրար կ'այրեն կը վառեն, դոդցես երդուած ըլլալ որ զիրար սպառսպուռ չնչեն անհետեն, և իրարու փոշին ամպերուն փչեն..., ուրիշ տեղ մը կը դիմէ միտքս հեռի հեռու ու ճախրասլաց։

Երբ կը դիտեմ որ օդին բնակիչները սահմռկած, սոսկութենէ և սարսափէ ճերմկած նայուածքով, կը նային նորօրինակ հայրենակիցներու որ, նմանը երբեք չլսուած խօչինով մը ու կափկափումով մը, զիրար կը հալածեն, իրարու վրայ ելեւելքներ կը յօրինեն, մէյ մը վեր, մէյ մը վար, աջ, ձախ, օձապտոյտ գալարուելով, չչելով, սուլելով, կրակ ու ծուխ ըզդայելով, խլացուցիչ, յիմարեցուցիչ աղմուկով յորձանապտոյտ խառնուրդ մը ազդելով, փոթորիկներուն ամենէն կատաղիին մէջ՝ այերաց բարձունքէն զիրար վար, երկրի վրայ թաւալելով պատառ պատառ ու սաղապաճեմ..., դարձեալ ուրիշ տեղ մը կը սլանայ միտքս։

Երբ Բոնատայի գաշտերը կը պարպուին, երբ Գանդէսի սրբազան եզերքները կ'որբանան, երբ Նոր Զելանտայի անտառները, Աւստրալիոյ արօտավայրերը և մարգարօտները սուգի ամպ մը մշուշը կը հագնին՝ որովհետեւ իրենց առոյգ-անձն կարմիր զաւակները օտար մարդախոշոշ կլիմաներ կը նըժդեհեն գունդագունդ, երբ հիւսիսային Ափրիկէի Թիւրքօները դէպ ի հիւսիս կը վազեն անզօրմ ու անողոք վանդալութեան մը երախին սանձ զարնելու համար..., նորէն ուրիշ տեղ մը կը հոսի երեւակայութիւնս։

Երբ խրամներու մէջ արիւնը կը ծովանայ, ծովերուն մէջ ծփուն քաղաքներ կը կլլուին, Բեհեմովթի մը հնարած մահացան արտաշընչութիւններ, գժոխայունչ սարուածներու, անօթներու մէջէն ժայթքելով, թոքերը կը խաշեն, կը մրկեն, արիւնը կը թունաւորեն, կենսահիւթը երիկամունքներուն մէջ կը ցամքեցնեն, և սուր, սուին, թուր, դաշոյն, սակր մէկ կողմէն, քարոհճ, վառօդ, ռումբ, խորտ, հրանիւթ կայեր, մագնիսաքարեր [?] ատարակիր գոյացութիւններու աղի [?]

ու լեղի պոզումը միւս կողմէն, ծաղիկ գոյութիւններ կը խարչեն կը խամրեցնեն, երբ երկաթը կը հայհոյէ ճռնչելով ու սուլիչներ արձակելով, երբ կրակը կը թքնէ իր բոցը, երբ բօրակը կը փսխէ իր ժահրն ու թոյնը, երբ պողպատը կը մխէ իր առեղծուածան սուր սայրը, երբ քաղցրուտը կը պայթեցնէ իր թաքուն բայց անտեղիտալի զայրոյթը, երբ ածխածինը, ազոտը և ուրիշ կաղային տարրեր սասանեցուցիչ զուգաւորութիւններ կը սարքեն՝ կարելի եղածին չափ արագ ու չանթահարիչ օրհաս մը խուճապելու համար..., դարձեալ ուրիշ տեղ մը կը չուապէ միտքս։

Երբ չոգին ու մագնէսը յայտնօ լծենական թեւեր կը կապեն պղնձէ, երկաթէ, պողովատէ անդրուվարներու, պտուտակներու, օդանեմ ու ծովագնաց կառքերու՝ սաստկագոյն ու երագագոյն աւերումներ ու բնաջնջումներ ցանցնելու համար, ցամաքները ողողելով, ճամբաները սարսատեցնելով, ուղիները սալացնելով, ծովերը ցամաքի ու ցամաքները ծովերու փոխարկելով, ճեմելիքները, դրախտները, հավանոցները, պուրակները, յիշակերտները ուրգայթներու, թակարդներու, երագայններու, ծուղակներու, մահաթաքոյց վիհերու, գարանակալ գժոխքներու փոխելով..., դարձեալ ուրիշ տեղ կ'երթայ միտքս։

Երբ կը հաստատեմ որ հանրային օգտակարութեան սահմանուած անհամար շէնքեր, պալատ, ապարանք, պուրմ, սրահ, կրթարան, ղբօսարան, լսարան, մարզարան, կը վերածուին ընդարձակածաւալ հիւանդանոցներու, —ցաւի, հեծկլտանքի, խանդիւնի, ցաւատանջ գալարումներու, յուսահատութիւններու, անուրջներու չինչումի, ապաժամ մայրամուտներու տունե՛ր, ուր երիտասարդ էակներ, իրենց բարձին չափ ճերմակ ճակատներով, ցաւին ջերմէն խալուած նայուածքներով, կիրի պէս ակիտակ չրթունքներով, բարակցած, բարակցած, բարակցած ուղնդուղքներով, մաշած կամ խռպոտ հագագներով, հեղձամղձուկ չունչով, քրտնաթոր մայերով որ քունքերուն կը փակչին, հազիւ լսելի ձայնով մը շնորհակալ կ'ըլլան քնքուշ սեռին վերաբերող հրեշտակային էակներու, որոնք կը ծռին, կը ծռին այդ թշուառներուն վրայ, առանց գարշելու անոնց քրտինքի աղի բոյրէն, անոնց մեռելատիպ կերպարանքէն, անոնց մղձաւանջային հայեցուածքներէն, գթութեան քրոջ իրենց անուշ ու կենսապարգեւ փայփայանքը պատգնելով անոնց խեղճ կոչկոճած մարմինը [?] վրայ, քաղցրացուցիչ բաժեր գըտ- [?]

[…] նալով իրենց մայրական ծոցին մէջ՝ անոնց վհատութեանը մխիթարութիւնը տաքցնելու համար, անոնց նուաղկոտ աչքերէն յաւիտենական մեկնումի վերջալոյսը վարագուրելու համար, նոյն իսկ երբեմն, ի տես անոնց թաւարծի լայն լանջքին, որ բարի ու արի հայրը կը խոստանայ, վիրաւորուած աղաւնիի թրթռուն բըջում մը ուրուագծելով սիրոյ եռանդներ միայն տեսած կոյսի իրենց սեւ նայուածքներուն մէջ..., դարձեալ ուրիշ տեղ կ'երթայ իմ մտածումս։

Դէպ ի մօտաւոր հիւսիսային արեւելք կ'երթայ միտքս, դէպ ի ձիւնածածուկ լեռներու շղթայ մը, որոնցմէ մէկուն վրայ գամուեցաւ Պրոմեթեւս՝ անյագ անգղ մը լեարդովը կշտացնելու համար. դէպ ի սար մը մեր սրտին բաղձալի ու անձկալի, յաւերժական սառերով ճակատը լուսապսակուած, դէպ ի Արարատ, դէպ ի Կովկաս. դէպ ի հո՛ն, դէպ ի հո՛ն։

Այո՛, դէպ ի ձեզ կ'երթայ միտքս, ո՛վ հայ կամաւորներ, ո՛վ քաջարի կորիճներ որ մեր ազգին պարծանքը կը կոթողանաք. ո՛վ մեր վսեմ նախահայրերուն վսեմ թոռները. ո՛վ դուք որոնց, ամէն պատահականութեանց մէջ, անմահ պիտի մնայ անունն ու յիշատակը. ո՛վ անմոռանալի զաւակներ Հայ Հայրենիքին...։ Եւ չեմ գիտեր ինչո՛ւ արցունքներով կը պղտորին աչքերս, անուշ ափոփանքի, հոգեհանգստեան արծաթ ու միւռոնի ջուրին նման կաթող մխիթարութեան արցունքներով, որոնց ճաճանչումին մէջէն կ'ընդնշմարեմ ձեր անդին ղեկաբերութեան պտուղ մօտաւոր արշալոյսը հայ վերածնութեան արեգակին։

Ց. ՍԵԹԵԱՆ

«ԱՐԵՒ» ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Ամէն Գշ. Եշ. և Շբթ. առաւօտ ժամը 6ին «Արեւ» թերթը պատրաստ կը գտնուի Տ. Բառնեակ Պիւրեանի ծանօթ կազմատունը, Բազար Մուրուր: Վաճառողները հոն պէտք է դիմեն կանխիկ վճարելով հատին 3 միլլիմ։ Չի վաճառուածները կը փոխանակուին կամ կը հատուցուին։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ինչպէս ծանուցած էինք մեր վերջին թերթ թիւին մէջ, Աղեքսանդրիոյ Հայ Կարմիր Խաչի Տիկնանց Յանձնախումբը, որ քանի մը ամիս առաջ կազմուեցաւ մեր բարեկամ Վեր. Բ. Ճէճիզեանի յաւդէչ մէկ կոչին վրայ եւ արդէն իսկ գընահատելի գործունէութիւն մը ունեցաւ մինչեւ այժմ, պատրաստուած է Սինէմայի փայլուն երեկոյթ մը տալու՝ որուն արդիւնքը պիտի ծառայէ ընդարձակելու իր օրնութեան գործը դէպի Կովկաս եւ [?] Հայաստանի ազգային կռուին մէջ վի- [?] րաւորուած մեր քաջարի եղբայրները։

Մեզ կը հաղորդուի թէ այդ երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ ամսոյս 26 չորեքշաբթի գիշեր, եւ թէ այդ նպատակաւ ընտրուած մասնախումբը, որ կը բաղկանայ երիտասարդ ու ձեռնհաս սարքերէ, ոչ մէկ ջանք խնայած է երեկոյթին իրեն արժանի չքեղութիւնը տալու համար։

Վստահ ենք թէ Աղեքսանդրիոյ հայ հասարակութիւնը սիրով ու եռանդով պիտի մասնակցի այս գերազանցապէս ազգասիրական ու մարդասիրական գործին՝ ընծայելու համար Կովկասահայ անձնուէր կամաւորին իր յարգանքին հետ իր եղբայրական աջակցութիւնը եւ Կարմիր Խաչի մեր անխոնջ տիկիններուն եւ օրիորդներուն՝ իր սրտագին քաջալերութիւնը:

ԱՐԵՒ Եգիպտոսի միակ հայաթերթն է որ օրը օրին կը հրատարակէ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կեանքն ու գործը:

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Իտալիա Դաշնակիցներուն հետ

ԴԱՇԻՆՔԸ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ

Հռոմ, 20 մայիս. — Երեսփ. ժողովոյ բացումը տեղի ունեցաւ պատմական ցոյցերու մէջէն. սրահը լեցուն էր եւ չատեր ոտքի վրայ մնացին։ Դաշնակիցներու եւ Ճափոնի դեսպանները ներկայ էին։ Տ'Անունձիօի մուտքը ծափահարութեամբ ողջունուեցաւ։ Ճիօլիթթի իր բացակայութեամբը կը փայլէր։ 480 երեսփոխան, բացի 45 սօսիալիստներէ, յոտնկայս ծափահարեցին ժողովոյ Նախագահ Պ. Մարքօրան։

Ռ.

Հռոմ, 20. — Աննկարագրելի խանդավառութեան մէջ Պ. Սալանտրա օրինագիծ մը ներկայացուց, որով կառավարութիւնը կ'արտօնուէր, պատերազմի պարագային, արտակարգ իրաւասութիւններ ունենալ։ Յանձնաժողով մը պիտի քննէ եւ իր տեղեկագիրը պիտի բերէ այս երեկոյ։ Նոյն խանդավառ ցոյցերը կրկնուեցան Ծերակոյտին մէջ։

(Ռ.)

Հռոմ, 20 մայիս. — Իտալական Կանաչ Տետրակ մը Աւստրիոյ հետ տեղի ունեցած բանակցութեանց մանրամասնութիւնները կուտայ, Սերպիոյ տրուած ծանուցագրէն մինչեւ այն օրը ուր Իտալիա կը խզէր Դաշնակցութիւնը։ Հրատարակուած պաշտօնաթուղթեր ցոյց կուտան Աւստրիոյ վարանոտութիւնը եւ չկամութիւնը Իտալիոյ ըլլալիք փոխարինութիւններու խնդրոյն մէջ՝ մինչեւ որ խզման վայրկեանը հասաւ։ Այս անցուդարձերուն միջոցին, Իտալիա Դաշնակիցներուն հետ համաձայնութիւններ կնքեց։

(Ռ.)

Հռոմ, 21. — Երեսփ. ժողովը 74ի դէմ 407 ձայնով ընդունեց կառավարութեան ներկայացուցած օրինագիծը: Այս օրինագիծը կառավարութեան լայն ազատութիւն կուտայ, անհրաժեշտ դատուած օրէնքները հրատարակելու՝ պետութեան պաշտպանութեան, խաղաղութեան պահպանման եւ տնտեսական անմիջական պէտքերուն մասին։

(Ռ.)

Գեղոլ. եւ Աշտար.

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Լոնտոն, 19. — Հռոմէն եկած լուրերու նայելով՝ Իշխան Պիւլով եւ Պարոն Մաքքիօ բողոքեցին Պ. Սոնինօի՝ Երրեակ Համաձայնութեան պետութիւններուն հետ Իտալիոյ կնքած համաձայնութեան մասին։

Երկու դեսպանները իրենց սընտուկները կապեցին եւ իրենց երկիրները ղրկեցին: Նոյնպէս այրեր տուին դեսպանատանց թուղթերը, վախնալով որ իրենց մեկնելէն ետք ո եւ է կրութիւն ժողովուրդին ձեռքը չանցնի։

Տարտանէլի մէջ

Աթէնք 21. — Մուտրօսէ ստացուած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ Ֆրանսական այն զօրքերը, որոնք Սէտ Իւլ Պահր ելած էին, Տարտանէլի մէջէն ֆրանսական նաւատորմին աջակցութեամբը Քիրիթխաի չուրջը կը կռուին այս միջոցիս:

Գապա Թէփէ ելած անգլիական զօրախումբերը Քիրիթխաի կռնակէն կը յարձակին Թուրքերը պաշարելու համար։

Ալիպապայի ամրացած բարձունքներուն տրուած յարձակումները կը շարունակուին 6 քիլօմէթր տարածութեան մը վրայ։

(Հ.)

Արեւելեան ճակատեն

Բեթրօկրատ, 20. — (Պաշտ.) Ամսոյս 18ին Գերման նոր ուժեր հասան Կալիցիա։ Յաջողեցանք Սանի եւ Վիսթուլի միջեւ 4000 գերի առնել։ Թշնամի օդանաւեր Բրզէմիսլի վրայ ռումբ նետեցին։ Բուռն ճակատամարտներէ ետք՝ թշնամին բազմաթիւ խրամատներ գրաւեց Բրզէմիսլի հարաւակողմը։

(Ռ.)

ՄԵԾ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾԸ

Մինչեւ հիմա Գերմանացիները մէկ քանի ամրացած քաղաքներ պաշարեցին ու առին. նոյնը ըրին եւ Ռուսերը. բայց ամենէն մեծ պաշարումը այս պատերազմին մէջ՝ ոչ Լիէժինն է, ո՛չ Անվէրսինը, ո՛չ Մօպէօժինը, ո՛չ Բրզէմիսլինը։ Ամենէն մեծ պաշարուածը, պաշարումներով լեցուն այս պատերազմին մէջ, բերդաքաղաք մը չէ, երկիր մը չէ: Ո՛չ պահակազօրք ունի զէնքը պաշտպանող, ո՛չ ամրոց, ո՛չ հրետանի։

Ամենէն մեծ պաշարուածը այս պատերազմին մէջ՝ ո՛չ այլ ինչ է, բայց՝, բայց եթէ Գերմանիոյ փորը, այսինքն Գերմանիոյ ամենէն փափուկ, զգայուն եւ խոցելի մասը...։ Էմիլ Զօլա խոշոր հատոր մը գրած է նկարագրելու եւ փառաբանելու համար «Բարիզի փորը». ո՞ր չատակիր Հոմերոսը պիտի դիւցազներգէ Գերմանիոյ որովայնը, 70 միլիոննոց ժողովուրդի մը անպարագիծ, անյատակ, համայնածախ, ամենակուլ որովայնը, ժողովուրդ մը որ որոկրամոլութեան կողմէ եւ կրնայ զանկցել Թուրքին հետ, ետր ըլլայ թէ երեւակայ... [?]

Արդարեւ, Դաշնակիցներուն հաստատած նաւային շրջափակ պաշարումը (blocus) իրեն միակ միրախ ունի, մա՛կ կէտ նպատակի (ի՛նչ կէտ, Աստուած իմ, ի՛նչ կէտ) Գերմանացիներուն փորը...։

Կ՚ուզեն խեղճ մեծ փորը սովի մատնել, անօթութեան դատապարտել... կ՚ուզեն հատցնել, հալեցնել զայն պանքով, ծոմով... այն գերմանիկ հաստակող, լայնանիստ, ճարպուռոյց փորը, այդ անյատակ ընդունարանը գարեջուրի, խո՛ր չանմարանը ժամպոնի եւ շուրֆուռթի, «կուլտուր»ային այդ մասղանդուած չէնքը, կեդրոնը, կեդրոնատեղին...։

Անկլօ-ֆրանսական վիթխարի նաւատորմիղները, չի կրնալով չափուիլ Գալմիկեան ջուրերուն մէջ խոհեմօրէն խարսխած Գերման զրահաւորներուն հետ, իրենց թնդանօթները ուղղած են աւստրական բազմամիլիոն փորին դէմ... եւ առանց հարուած մը քաշելու, ռումբ մը արձակելու, անոր խեղը անեծելու վրայ են...։

Այդ փորը, ափսո՛ս, փոր... ձանք մը դառնալու վրայ է Գերման կայսրութեան... գլխուն։ Եւ առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել որ անոր աղիքներուն, անոր փորոտիքներուն մէջ է որ կը գտնուի ներկայիս կայսրութեան ճակատագիրը...։

Եթէ գերմանացիք կարենան փորերնին սեղմել նեղցնել ժուժկալութեան ամուր երկաթեայ գօտիով մը, յաջողին թերեւս երկարել իրենց դիմադրութիւնը եւ յուսալ որ գինուց բաղդը օր մը պիտի ժպտի իրենց։ Իսկ եթէ չարունակեն ուտել ինչպէս սովոր էին խաղաղութեան ատեն, կարելի է ըսել որ իրենց փորը պիտի ըլլայ, իրենց ձեռքերովն իսկ փորուած, անդունդաւոր գերեզմանը գերման հայրենիքին...։ Առաջուան պէս ուտել չարունակելով, անոնք ամէն օր մաս մը աւելի պիտի խածնեն, կլանեն եւ հուսկ ուրեմն հատցնեն իրենց դիմադրութեան ուժը...։ Զարմանալ պատերազմը վար չի դնելով, պիտի սպառեն օր մը, զէնքերը վար դնել...։ Անհնի՛ կացութիւն, ինչպէս կը տեսնաք։ Կամ պէտք է կէս կուշտ կէս անօթի ապրիլ, հայրենիքը փրկելու համար, կամ կուշտ ու կուռ անանիլ եւ հայրենիքին գլուխը... ուտել։

Երբեք չատակերութեան աղէտները այնքան եղերական կերպով ցցագրուած չէին որքան այս պատերազմին մէջ։ Երբեք հայերէն սքանչելի «որկորուտ» բառը այնքան անեղօրէն ճիշտ եղած չէ որքան այս պարագային։ Մեր էր թէ գերմանները սակաւակեր ժողովուրդ մը եղած ըլլային, ինչպէս երանելի արաբները որոնք մէկ երկու պնակ փոլով օրը երբեմն կրնան ըսել։

Ո՛վ գերմանացիք, սեղմեցէ՛ք քիչ մը ակլ, բսէր հայրենիքին փրկութեան ժուժկալութիւնը պիտի ըլլայ ձեր ազդասիրութեան գերագոյն փոր...ձաքարը։

«Գերմանիան ամէն բանէ վե՛ր», ինչպէս կը գոչէ ձեր ազգային երգը։ Վե՛ր ամէն բանէ, ձեր նուիրական, ձեր վեհափառ փորէն ալ վե՛ր...։

Զսպեցէ՛ք ձեր վիթխարի ախորժակը, սանձեցէ՛ք... ձեր անագնարաց բերանը, ձեր կլափը կլանող... Հայրենիքի սեղանին վրայ... անհամազամ անկերակուր, զոհեցէ՛ք, զոհաբերեցէ՛ք ձեր գէր-մարզու որկրամոլութիւնը...։

Սակաւակերութեան փրոկրամ մը, փոռակրամ մը պատրաստեցէ՛ք, գիտականօրէն, ինչպէս կ՚ընէք ամէն բան։ Եւ հաւատարմօրէն հետեւեցէ՛ք անոր. ան թերեւս ձեզի փրկութեան առաջնորդէ։

Մ. Ս. ԿԻՐՃԵԱՆ

ՊԱՅԹՈՒՑԻԿ ԵՐՇԻԿԸ

Պատերազմի ճակատին վրայ գտնուող Ֆրանսացի սպայ մը հետեւեալը կը գրէ իր մէկ բարեկամին.

«Այս առաւօտ երկար պտոյտ մը ըրի խրամատներուն մէջ։ Գերմանացիք հաճեցան, ճիշտ այդ պահուն, քիչ մը հանդարտ կենալ, որովհետեւ սովորութիւն ըրած են ատեն ատեն պայթուցիկ երշիկներ (սօսիս) նետել՝ որոնց պէտք է ուշադրութիւն ընել։ Երբ կուգան կ՚իյնան առջեւդ, ինքզինքդ պաշտպանելու լաւագոյն միջոցն է՝ չորս հինգ քայլ դէպի ձախ կամ աջ երթալ եւ փորի վրայ պառկիլ։ 7—8 երկվայրկեան կը տեւէ մինչեւ որ երշիկը պայթի։ Եթէ պառկած ես՝ միայն պզտիկ ցնցում մը կ՚զգաս, որովհետեւ պայթուցիկին յառուցած հողը մէկ մեթրի չափ վեր կը նետէ քեզ, ուրկէ հոգ առանց վնասի ինքզինքդ նորէն ցեխին մէջ կը գտնես։»

Գերմանական խողովակներին մէջ՝ ո. րուն տեսակները անհուն են, միայն պայթուցիկ երշիկը կը պակսէր։ Ասիկա ցեկիֆաքեաներուն գերագոյնն է։

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

(«Թայմզ» վերջերս հրատարակեց «Ռուսական Ցաւելուած» տիտղոսով մասնաւոր թիւ մը, նուիրուած ներկայ պատերազմին մէջ Ռուսիոյ կատարած դերին։ «Կովկասի բնիկ տարրերը եւ պատերազմը» խորագրով յօդուածի մը մէջ, ռուս հրապարակագիր մը, Պ. Ֆ. Թ. Ֆըրիչթօֆօվիչ, համառօտ կերպով կ՚ուսումնասիրէ Կովկասեան զանազան ցեղերը եւ իրենց վարմունքը ներկայ ճգնաժամին մէջ։ Հայոց կը յատկացնէ մեծագոյն մասը իր յօդուածին, եւ կ՚ըսէ յոյժ նշանակալից խօսքեր, զոր կը թարգմանենք ստորեւ.)

Թէեւ նուազ ստուարաթիւ քան Վրացիները, Հայերը կը կազմեն ամենէն աղդեցիկ, գերակշիռ տարրը Կովկասի կեանքին մէջ, ու անոր կուտան դրոշմ եւ ուղղութիւն։ Օժտուած մտաւորական հարուստ ձիրքերով՝ ընդհանրապէս, եւ առեւտրական ընդունակութիւններով՝ մասնաւորապէս, Հայերը Կովկասի մէջ ամէն բան «իրենց ձեռքին մէջ առած են», ինչպէս կ՚ըսէ ռուսը։ Կը բաւէ ըսել որ տնտեսապէս ամենէն զօրաւոր տարրն են. Կովկասի մէջ չահտբերող ամէն խոշոր դրամագլուխ իրենց կը պատկանի։

Հազիւ թէ պայթեցաւ պատերազմը Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ դէմ, Կովկասի հայոց մէջ մեծ յուզում մը յառաջ եկաւ, եւ իրենց ակնարկները ուղղուեցան Թըրքական սահմանագլխին կողմը։ Անոնք քաջ գիտէին որ Թուրքիա անտարբեր հանդիսատես չպիտի մնար պատահելիք դէպքերուն եւ չպիտի ուշանար մասնակցելու պատերազմին։ Այն յայտարարութիւնը զոր ռուսական բանակին գերագոյն հրամանատարը ուղղեց Բոլոնիացիներուն, խոստանալով անոնց Բոլոնիոյ վերահաստատումը (restoration), չէր կրնար թնդիւն չի հանել Հայերուն ալ սրտոր։

Կը բաւէ ակնարկ մը ձգել քարտէսին վրայ համոզուելու համար որ Հայաստանի եւ Բոլոնիոյ կացութիւնները յարեւնման են։ Ինչպէս որ Բոլոնիա բաժնուած է ընդմէջ Ռուսիոյ, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, այնպէս ալ Հայաստան՝ Ռուսիոյ, Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ բաժնուած է։ Ինչպէս որ պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը ինկաւ բոլոնիական հողին վրայ արեւմուտքի մէջ, այնպէս ալ անոր ծանրութիւնը ինկաւ Հայաստանի հողին վրայ՝ արեւելքի մէջ։ Եթէ արեւմուտքի մէջ ռուսական գերիշխանութեան ներքեւ Բոլոնիոյ վերակազմութիւնը հիմնաւորող պատճառներ կան, ոչ նուազ պատճառներ գոյութիւն ունին արեւելքի մէջ Հայաստանի վերակազմութեան համար, միեւնոյն գերիշխանութեան ներքեւ։

Այս նկատողութիւնները, զուգորդուած թրքական լուծէն իրենց դժբաղդ ազգակիցները ազատելու բուռն փափաքին հետ, ոգեւորեցին եւ շարժման մէջ դրին ո՛չ միայն Հայ հասարակութեան վարիչները, այլ նաեւ ժողովրդային խաւերը, եւ երբ Թուրքիա՝ Կովկասի արեւմտեան ծովեզերքին նաւահանգիստներուն վրայ գործած իր յարձակումով պատերազմի հրաւէր կարդաց Ռուսիոյ՝ Հայերը սկսան անմիջապէս կերպով կամաւորական խումբեր կազմակերպել դարաւոր թշնամի Թուրքին դէմ կռուելու համար։ Այս կամաւորները ղուրս եկան Հայ ժողովուրդին ամէն դասակարգերէն. շատերը երիտասարդ ուսանողներ էին։ Հայկական դրամագլուխը օգնութեան եկաւ այս հոյակապ շարժումին։ Կովկասի մէջ հաւաքուած դրամին բեր յաւելում՝ Մոսկուայի հայ միլիոնատէրները հաւաքաբար մէկ միլիոն րուպլի նուիրեցին կամաւորական խումբերու պահպանումին համար։ Մոսկուայի մէջ աւելի քան տասնեակ մը Հայ միլիոնատէրներ կան։

Մինչ ռուսական զօրքը իրենց Թուրք հակառակորդներուն կը հայրեն անհամար հեռանկարն իրականացնելով, Հայերը կ՚այրին կը բռնկին Թուրքը աշխարհի երեսէն ջնջել տեսնելու ամենաբուռն տենչով։

(Անշուշտ այս ամենաբուռն տենչն է որ իրաւունք ունի, եւ կոչուած է աւելի գործ տեսնելու, թերեւս, քան մեր Ռուս զինակից եղբայրներուն «արհամարհոտ ներողամտութիւնը»... Տ. Խ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ի՞ՆՉ ԷԻՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄՆԵՐԸ ԱՒՍՏՐԻԱՅԷՆ

Մեր վերջին թիւով գրած էինք Իտալիոյ կողմէ Երրեակ Զինակցութեան դաշնագրին խզման եւ գահլիճին հրաժարման պարագաներուն վրայ։

Այս անգամ կը վերադառնանք այն բանակցութիւններուն, որոնք կատարուեցան Գերմանիոյ Համի ներկայացուցչին, Պիւլօվի նախաձեռնութեամբն եւ միջնորդութեամբը Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ եւ որոնք ո եւ է արդիւնքի մը չի յանգեցան, կամ աւելի ճիշդը, վերջնական խզումին պատճառ եղան։

Իշխան Պիւլովի պաշտօնը երեք որոշ շրջաններ ունեցաւ. նախ՝ Պ. Պիւլով առաջարկեց Իտալիոյ տալ Թրանթէնը եւ հողամաս մը որ կ՚երկարի մինչեւ Լիզոնզօ։ Իտալիա մերժեց այս առաջարկը, զայն բաւարար չի գտնելով, առանց սակայն ո եւ է հակառաջարկ ներկայացնելու։

Բանակցութեանց երկրորդ շրջան մը բացուեցաւ այն ատեն, Թրանթէնի եւ մինչեւ Կորրիձիա տարածուող ամբողջ հողամասին առաջարկութեամբը։ Այս առաջարկին վրայ Իտալիա բանակցութեան ձեռնարկեց Աւստրիոյ հետ, ճշդելով իտալական պահանջումները, որք են՝

Թրանթէնը ամբողջութեամբ, հիւսիսային բոլոր ամրութիւնները, Բորթենաթա-Տամբէձձօ իտալական սահմանագլխին փոփոխութիւնը, Կորիձձիայի նահանգը ամբողջութեամբ, Բորմօնէն մինչեւ Կրատիսքա տարածուած բարձրաւանդակը, մի քանի խաղախոս աւստրիական կղզիներ, Ռումանիոյ համար հողային կարեւոր փոխարինութիւն մը եւ խոստում մը որ Սերպիոյ նաւահանգիստ մը պիտի տրուի Ադրիականի վրայ։

Աւստրիա պատասխանեց ասոնց որ չի կրնար ընդունիլ։ Բանակցութիւնք այս կէտին վրայ էին, երբ ամսոյս սկիզբները, իշխան Պիւլով այցելելով Պ. Սօնինօի, յայտարարեց որ Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ տեսակէտներուն միջեւ անդունդ մը կայ. ցաւ յայտնեց եւ ըսաւ որ, եթէ Իտալիա չի գոհանայ Աւստրիոյ վերջին խոստումներով, երեք պետութեանց կողմէ ելք մը գտնելու համար թափուած այս ջանքերը անօգուտ կը դառնան այլեւս։ Մեկնած ատեն Պիւլով յայտարարեց. «Ռուսիոյ ծագած դժուարութիւնները կարելի է եւ ո միջոց չէր կրնար այլեւս երեւակայել, դէպ շրջած էր ամենայն, եւ ինքն Հռոմ կը մնար, սպասելով Պետրոպոլի հրահանգներուն։»

Այս խօսքերը Գերմանիոյ վերջնագիրը կրնային նկատուիլ, ու իտալական դահլիճը ձեռնարկեց «գերագոյն միջոց»ին նախապատրաստութիւնները տեսնելու։ Հեռագիրները օրը օրին հաղորդեցին արդէն այն դահավէժ ընթացքը զոր առաւ իտալական ներքին կացութիւնը։ Պ. Սալանտրայի դահլիճը իր չուրջ բացարձակ եւ կատարեալ համաձայնութիւն չի գտնելով, մանաւանդ չունենալով աջակցութիւնը նախորդ նախարարապետ Պ. Ճիոլիթթիի եւ անոր կուսակիցներուն՝ որոնք վճռապէս զինեալ միջամտութեան հակառակորդներ են, վեհապետին մատոյց իր հաւաքական հրաժարականը։ Հանրային կարծիքը, սակայն, որ Իտալիոյ մէկ ծայրէն միւսը ի յայտ կուգայ ցոյցերով ցոյցերով ի նպաստ Դաշնակիցներու կողքին միջամտութեան, ինչպէս նաեւ վեհապետին վստահութիւնը դէպ ի հրաժարեալ դահլիճը եւ անոր քաղաքականութիւնը, վերահաստատել տուաւ դահլիճը իր պաշտօնին մէջ։ Կացութիւնը սակայն չէ պարզուած տակաւ. կա՛մ Պ. Ճիոլիթթի եւ իր կուսակիցները պիտի ըմբռնեն վայրկեանին ծանրութիւնը ու հանրային կարծիքին առջեւ պիտի տան իրենց անվերապահ աջակցութիւնը նուիրելով Պ. Սալանտրայի դահլիճին, ու այս պարագային Երեսփ. ժողովը պիտի քուէարկէ քիչ օրէն դահլիճին բացարձակ արտօնութիւն տալու որպէսզի ազգ. գերագոյն շահերը պաշտպանէ, եւ կա՛մ, վեհապետին վստահութիւնը ու նախաձեռնութիւնը բուռն պիտի նկատէ, գնելու համար Իտալիան կատարուած իրողութեան մը առջեւ։

Յ. Գ. — Այս քրոնիկը գրուած էր արդէն երբ հեռագիրը հաղորդեց թէ Պ. Ճիոլիթթի իր կուսակիցներուն յանձնարարած է վստահութեան քուէ տալ Սալանտրայի դահլիճին երբ Երեսփ. Ժողովը բացուի, այսինքն երէկ, մայիս 20ին։ Չենք սխալիր եթէ այժմէն ըսենք, թէ գալիք լուրերը դահլիճին քաղաքականութեան յաղթանակը պիտի ծանուցանեն, ինչ որ պիտի ըլլայ Իտալիոյ ժողովուրդին բուռն եւ անդիմադրելի ըղձանքին արտայայտութիւնը, այսինքն Իտալիոյ մասնակցութիւնը համեւրոպական մեծ պատերազմին, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ կողքին, եւ ընդդէմ իր երէկի դաշնակիցներուն։ Թէ այս մասնակցութիւնը ի՛նչ կշիռ պիտի ունենայ եւրոպական ռազմաբեմին վրայ եւ մասնաւորապէս Պալքաններու մէջ ուր այս նշանին կ՚սպասեն Ռումանիա, Յունաստան եւ Պուլկարիա, առիթ պիտի տեսնենք յառաջիկային։

ԳԱՒԱՌԻ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

Այս ընդհանուր վերնագրին տակ կը փափաքինք ԱՐԵՒի մէջ հետզհետէ արձանագրել Եգիպտոսի զանազան կողմերը ապրող Հայ գաղութներուն կեանքն ու կացութիւնը։ Միայն կը խնդրենք մեզի ծանօթ կամ ոչ այն յարգելի ազգայիններէն որոնք այդ ձևերին կ՚ուզեն մեզ օգնել, առաջին անգամի համար կարեւորութիւն տալ վիճակագրական տեղեկութիւններու՝ ինչպէս գաղութին թիւը, համտէտեան թուականը, զբաղումները եւն. եւ ազգային ու եկեղեցական կեանքի գլխաւոր երեւոյթները նկարագրել որչափ կարելի է համառօտ ու չափաւոր ձեւով։

Մեծ հայրենասէրին՝ Ն. Վ. Պօղոս փաշա Նուպարի ջերմեռանդօրէն փարումը մեր ազատագրութեան գործին, մեծ խանդավառութեամբ լեցուց Թանթայի Հայ գաղութը որ առանց այլ եւ այլի արագ մէջտեղ բերաւ տարեկան 258 ոսկիոյ գումարով մը օժանդակել կազմելի Հիմնադրամին։

Այս գումարը, համեմատելով ծով պէտքերին հետ, անշուշտ շատ չնչին է, բայց երբ նկատի ունենանք թէ, 80 վաճառականով փոքրաթիւ գաղութ մըն է որ ցանցառ բացառութեամբ իր օրուան հացէն կարելով սրբայօժար յանձնառու եղած է օժանդակել, շատ կը մեծնայ արժէքը, եւ մեր ժողովուրդին աղքատիկական բուռն հոգին է որ կը ցոլացնէ եւ կը հերքէ այն ձրի ամբաստանութիւնը թէ Հայերը առատաձեռնութեան զգացում զուրկ են։

Եւ սակայն այս գաղութը միայն մէկ անգամով չէ որ կը յայտնուի։ Դեռ անցեալներս մեր Առաջնորդ Սրբազանին այցելութեան առթիւ, միահամուռ վճարեց 110 ոսկիոյ մօտ գումար մը ի նպաստ Կովկաս ապաստանող մեր արկածեալ եղբայրներուն։ Իւրաքանչիւր տարի կը վճարէ տասնել քան 40 ոսկի Հ. Բ. Ը. Միութեան։ Կը պահէ ընթերցասրահ մը տարեկան 120 ոսկւոյ չափ ծախքով, եւ պիտի ունենար մանկապարտէզ մը եթէ համաշխարհային պատերազմը մաքերը դէպի Հայրենիք չի դարձնէր։ Ա՛լ խօսք պէտք չէ ընել կարօտ կամ մուրացկանութեամբ ապրող պատահական ազգայիններու յաճախ եղած օգնութիւններուն։

Անտարակոյս, մարդկօրէն կարելի չէ հաւատալ որ Հայութեան լաւագոյն զաւակներն են որ զատուելով եկած հաստատուած են Թանթա։

Այլ եւ այլ ձեւերու տակ, գիտուած է որ մեր ժողովուրդը ո՛ւր որ ալ ըլլայ եւ ի՛նչ դիրքի ու կարողութեան տէր ալ ըլլայ, աղնիւ եւ վեհանձն բնազդ մը ունի իրամէ «ակնածելու։» Թո՛ղ մեղաւորեն այդ ակնածանքը եւ ահա՛ ի յայտ կուգայ ժողովուրդ մը որ իր պարկեշտութեամբը, իր ազգասիրութեամբը եւ իր առատաձեռնութեամբը կարելի է բաղդատութեան դնել աշխարհիս բոլոր լաւագոյն ժողովուրդներուն հետ։ Միրթ ընդ մերթ յայտնուած «չարերը» մեր ժողովուրդը արատաւորելու բնոյթը չունենին բնաւ։ Անոնք կը նմանին ճիշդ այն սեւ բծերուն, որոնք պատահաբար ինկած կ՚ըլլան ձերմակ եւ մաքուր մարմարին վրայ։

ԸՆԹԵՐՑՈՂ

Ընդհ. Հանգանակութիւն

ի նպաստ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ

Գ. ՑՈՒՑԱԿ ԳԱՀԻՐԷԻ

	Եգ. ղրշ.
Թանթայէն	
Տարեկան վճարումներ	
Տոքթ. Կարապետ Խաչինէլեան	3000
Սիման Փ. Սիմոնեան	2000
Տիգրան Մխիթարեան	1800
Օննիկ Պոտուրեան	1500
Եղիազար Պէտէքեան, Մելիք Մէչէճեան, Յովակիմ Խաչատուրեան, Վարդան Պապազեան՝ 1200ական	4800
Գէորգ Սուրէն Տիւլկէրեան, Մարտիկ Գզրիկեան, Բարունակ Խաչիկեան, Յովհ. Ատուրեան, Լեւոն Սարաֆեան, Դր. Տէր Միքայէլեան, Գառնիկ Պ. Աւագեան՝ 600ական	4200
Յովհ. Թիւֆէնկճեան	360
Պօղոս Խաչիկեան	360
Սարգիս Այնաճեան, Նազարէթ Պօնճուքեան, Մանուկ Բասպանեան 300ական	900
Հրանտ Էթմէքճեան, Սերոբէ Ղազարեան, Գրիգոր Գազազեան, Խաչատուր Մ. Աթէշեան, Աւետիս Ծըլըրեան, Զատէ Պետրոս Պեհեան, Յովսէփ Վայնաչարեան, Տիրան Մաթոսեան, Լեւոն Մանկէպճեան, Արշակ Սարաֆեան, Յարութիւն Գալուստեան, Տիգրան Գաբրիէլեան 240ական	2880
Պետրոս Ժամկոչեան	180
Ալպիս Մաթոսեան, Մարտիրոս Չիլինկիրեան, Տիգրան Սարգիսեան, Աւետիս Յակոբեան, Աբրահամ Թիւֆէնկճեան, Հաճի Մկրտիչ Ծիլէրճեան, Եղիա Այնաճեան, Յակոբ Կարաեան, Աստուր Մանուկեան, Մարիամ Վայնաչարեան, Եուսուֆ Սարգիսեան, Բէշիր Սրապեան, Սահակ Սահակեան, Մելքոն Ազարիկ Մարգարեան, Յովհաննէս Բաղումեան, Գերովբէ Պաղտասարեան, Գէորգ Մալխասեան 120ական՝	2040
Յակոբ Հալաճեան	96
Աւետիս Սիփկեան	72
Արթին Եղիաեան, Կարապետ Տալվարեան, Յակոբ Պօյաճեան, Արմենակ Արեւելեան, Ալէքսան Մարտիրոսեան, Յակոբ Արեւեան, Յակոբ Տաքարեան, Յակոբ Թաշճեան, Գէորգ Մուրատեան, Խաչատուր Դանիէլեան, Գարեգին Կանանեան, Մեսրոպ Տամլեան, Շնորհք Անդրէասեան, Սարգիս Բէսիքթաշլեան, Միհրան Գիլըճեան, Հայրապետ Ծիրմէճեան, Ահարոն Պասմաճեան, Պետրոս Ունճեան, Յարութիւն Վարդանեան, Սեդրաք Բէհրիպարեան, Կարապետ Պետիկեան, Զարեհ Զալըքեան, Դաւիթ Աստուրեան, Մելքոն Յովհաննէսեան, Ստեփան Արամեան, Յակոբ Կանանեան, Կարապետ Միրաքեան, 60ական՝	1620
Լորիս Թումուրեան	50
ՈՄՆ (Ա. Բ.)	30
Գումար	25,888

Ո. Գ. Հնչ. Կուսակցութեան Գահիրէի Ընթերցասրահին կողմէ կազմակերպուած հանդէսը որ անցեալ չորեքշ. յետաձգուած էր, տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, 23 մայիս, Հայ Ազգային Սրահին մէջ, միեւնոյն յայտագրով զոր արդէն հաղորդած էինք։ Պիտի բանախօսեն Վեր. Հ. Խանդամուր, Պատ. Թ. Մկրտիչեան եւ Պ. Ս. Սապահ-Գիւլեան։ Երգեր եւ արտասանութիւններ։ Մուտքը 3 ղ. ռ.։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՊՈԼՍԱՀԱՅՈՑ ՎԻՃԱԿԸ

Երեկուան Պաւրը կը գրէր «Հայ Աքսորականները» խորագրին տակ.

«Թայմզի պալքանեան թղթակիցը կը կարծէ թէ Թուրք կառավարութեան կողմէ Կ. Պոլսէն արտաքսուած եւ Անատոլուի խորերը ղրկուած հայ երեւելիներու թիւը հազար հինգ հարիւրի կը հասնի։

«Մեր ընթերցողները կը յիշեն, կ'աւելցնէր Պաւրս, թէ Թուրք պօշիզմի (գերմանականութիւն) այս զոհերուն մէջ կը գտնուի Պ. Տիրան Քէլէկեան՝ մեր Գահիրէի տպագրութեան նախկին խմբագրապետը։»

Միւս կողմէ կը կարդանք «Նուվէլ»ի մէջ. «Պոլսոյ Թանինի գրածին համաձայն՝ Օսմ. Զինուորական իշխանութիւնք 400 հայ ձերբակալած են, զորս կ'ամբաստանեն թէ կ'ընդդիմագործեն կառավարութեան եւ Իթթիհատի քոմիթէին ջանքերուն»

Ո՛րն ալ ըլլայ, 1500 թէ 400 — եւ կը վախնանք որ առաջին թուանշանն ըլլայ աւելի ճիշդը — սա՛ յայտնի է թէ պոլսահայութիւնը կ'անցնի ահաւոր տագնապէ մը՝ որուն նմանը տեսած չէր 96ի եղերական օրերէն ի վեր։

Հաւանական է թէ «հայ երեւելիներ» բացատրութիւնը ,որո՛նք կ'ակնարկէ.— բոլոր անո՛նք, որ ո՛եւէ կերպով մասնակցութեան բաժին մը ունին մեր ազգային կեանքին մէջ, մտաւորականներ եւ առեւտրականներ, ուսուցիչ, խմբագիր, գրագէտ, բժիշկ, փաստաբան, վաճառական, սեղանաւոր կամ պաշտօնեայ, որոնք այսպէս թէ այնպէս կասկածելի երեւցած են Իթթիհատի աչքին, աւելի ճիշդը Իթթիհատին անդամ չեն գրուած, Թուրքիան փրկելու ցնորական երազը չեն սնուցաներ եւ այդ հակահայ աշխատանքին չեն մասնակցիր։

Քէլէկեանէն զատ, որուն անունը միշտ կը բերեն հեռագիրները եւ որ այս միջոցիս մասնաւորապէս իր վրայ հրաւիրած կ'երեւայ բովանդակ ատելութիւնը Իթթիհատի խելակորոյս վարիչներուն, մինչ բերան չարաչար լուրեր կը շրջին նաեւ Զօհրապի մասին, լուրե՛ր որոնց չենք ուզեր հոս արձագանգ տալ՝ չգիտնալով թէ որքան ստոյգ են. եւ իրաւ մաղթելով որ սխալ ըլլան։

Ինչպէս Քէլէկեանի եւ Զօհրապի, նոյնպէս ուրիշներու, բարեկամ կամ հակառակորդ, որոնք երէկ Պոլիս էին եւ այսօր չենք գիտեր որ խուլ անկիւնը Թուրք մոլեռանդ խուժաններուն ձեռքը իբրեւ պատանդ կը գտնուին, անթարգմանելի այս ցաւագին կացութիւնը մեզ կը մղէ մտածելու հիմա թէ անգամ մը եւս Պոլսոյ հայութիւնը, որ իր միջավայրին կողմերուն հետ ունի նաեւ իր մեծ առաւելութիւնները եւ ինչ որ ալ ըսուի՝ ինքն է եղած մատուցանող մեծագոյն ծառայութիւնները Հայկական Դատին, անգամ մը եւս տառապանքին մէջ կ'եղբայրանայ Հայութեան մեծ զանգուածին եւ նոր իրաւունք մը կը շահի ազգին երախտագէտ յարգանքին։

Այսքանը գոնէ, այս միջոցիս, կըրնայինք ըսել, մեր կսկծոտ զգացումները յայտնելու, ինչպէս մեր այստեղ վայելած անզօրութիւնը մեզի ներել տալու համար...:

Վ. Թ.

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԹԵՐԹԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՅՔԱՐԸ

Պուլկարիոյ մեր մասնաւոր թղթակիցը մայիս 1 թուականով իր նամակով մեզի կը տեղեկագրէ, թէ Սոֆիայի մէջ նոր հրատարակուող Դաշնակցական օրկան մը, Հայաստան, ամենաբուռն պայքար մը սկսած է մղել Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշայի գործին, Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ առհասարակ Ն. Վսեմութեան գործակցող անհատներու եւ խմբակցութեանց դէմ։

Մեր թղթակիցը կը յաւելու թէ Հայաստան կոչուած թերթին այդ տգեղ պայքարը, խիստ տխուր տպաւորութիւն թողած է Պուլկարահայոց վրայ եւ արտաքոյ կարգի զայրոյթ յառաջ բերած է ժողովուրդին մէջ։

Ն. Բ. Սուլթանին Աղեքսանդրիա ժամանման օրը, Հայոց Պօղոսեան վարժարանին աշակերտներն ալ, ի թիւս ուրիշ վարժարանաց աշակերտներուն, բարեւի պիտի կենան Ն. Բարձրութեան անցքին վրայ։

ՀԱՅ ՊՈՅ-ՍՔԱՈՒԹՆԵՐ

Գոհունակութեամբ կը հրատարակենք հետեւեալ կոչը որ Գահիրէի մէջ Հայ Պոյ-Սքաութներու խումբի մը կազմութիւնը կը ծանուցանէ եւ որուն նման կազմակերպութեան մը Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս ստեղծուիլը մեծապէս փափաքելի է:

«Հայ Հետախոյզ-Տղայ» (The Armenian Boy-Scouts Association) նորակազմ ընկերակցութիւնը պատիւ ունի Գահիրէի հայ յարգելի հասարակութեան յայտարարել թէ իր նիւթական բազմազան պէտքերուն գոհացում տալու նպատակաւ եւ, մանաւանդ, իբրեւ նախապատրաստութիւն ապագայ հանդէսի մը ուր ինք առենէն պատիւ պիտի ունենայ հայ յարգելի հասարակութեան առջեւ ընել իր հասարակական հանդիսաւոր երդումն ու խոստումը, որոշած է սինեմայի ներկայացում մը տալ որուն հասոյթը ամբողջովին պիտի յատկացնէ ընկերութեան պիտանի առարկաներու գնման (ինչպէս երկու նուագախումբերու (որինգ եւ փող) գործիքները, կարմիր խաչի դեղարկղներ, պատգարակներ, հեռախօսական դրօշակներ, արեւագրական գործիքներ, վրաններ, սայլ, եւն, եւն.) եւ լիայոյս է որ պիտի գտնայ այն համակրալից քաջալերութիւնը որուն արժանի են նմանօրինակ ընկերակցութիւնները։

Ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, 22 Մայիս 1915, ժամը 9.30ին (յ. մ.) Սինէմա Սալօնիքայի բացօթեայ սրահին մէջ։»

ՏԵՂԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ն. Բ. Սուլթանը երբ Աղեքսանդրիա ժամանէ, այդ առթիւ պետք եղած արժանավայել ընդունելութիւնը կատարելու համար մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին քաղաքիս մէջ։ Յաղթական կամարներ կառուցուած են Մօհամմէտ Ալիի հրապարակը, Շէրիֆ փաշա փողոցը եւ Քլիւպ Հիւսէյին Ա.ի առջեւ։ Քաղաքը տօնական երեւոյթ մը առած է եւ ամէն կողմ ոգեւորութիւն կը տիրէ։

Եվգաֆի նախարար Իսմայիլ փաշա Սըտքը, նախարարապետ Րուշտի փաշայի ուղղուած նամակով մը կը յայտնէ թէ՝ քանի որ իր «վերջերս տեսած է որ Ն. Բ. Սուլթանը այլեւս իրեն հանդէպ ցոյց չի տար նախկին բարեացակամութիւնը» եւ թէ «իր մասին եղած զրպարտութիւնները ջրել ուզած բայց իրեն միջոց տրուած չէ», իրեն կը մնայ մատուցանել իր հրաժարականը Եվգաֆի նախարարութեան պաշտօնէն։ Ն. Վ. Նախարարապետը կը պատասխանէ Սըտքը փաշայի թէ Ն. Բ. Սուլթանը ընդունեց մատուցուած հրաժարականը։

Եվգաֆի նոր նախարար անուանուեցաւ Ն. Վ. Իպրահիմ փաշա Ֆաթհի, կառավարիչ Կարպիէի, որ երէկ Ն. Բ. Սուլթանին ներկայանալով երախտագիտութիւն յայտնեց իրեն ցոյց տրուած վստահութեան համար եւ ձեռնարկեց իր պաշտօնին։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Տարտանէլի մէջ

(Պաշտ. զեկոյց 12—17 գործողութեանց)

Ժէնէրալ Բօքսի զօրաբաժինը ամսոյս 12ին իր դիրքերուն դէմ եղած յարձակումները ետ մղեց, թշնամիին մեծ կորուստներ պատճառելով։ Հետեւեալ օրը Կուրքաներու երկու վաշտեր առաջ քալեցին կէս մղոն հեռաւորութեան մը վրայ։ Հակառակ թշնամիին կատաղի եւ յաջորդական յարձակումներուն՝ մեր բանակին դիրքերը գիշերանց ամրացուցին։

16ի գիշերը, Լանքաշայրի խումբերը բաւականաչափ յառաջացան եւ յաջորդ գիշերը նոյն այս խումբը ուրիշ յառաջխաղացութիւն մը կատարեց։ Միեւնոյն օրը մեր թնդանօթաձիգ ուժերը, Հօվիձէր թնդանօթներով եւ մեր օդանաւերուն ցուցմունքներուն վրայ, թրքական խոշոր թնդանօթներուն ռազմամթերքի սնտուկները պայթեցուցին եւ թնդանօթ մը գրաւեցին։

Աւստրալեան եւ Զէլանտական մեր ուժերուն դիմաց գտնուած թշնամի խրամատներ, ինչպէս նաեւ թնդանօթ զետեղելու համար շինուած պատուանդան մը, մեր հօվիձէրներէն կործանեցան։

Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն կացութիւնը օրըստօրէ կը բարւոքի։

Կը կարծուի թէ թշնամին ծանր կորուստներ ունեցաւ։ Մօք.

Լոնտոն, 19 Մայիս.— Ժէնէրալ Կուրօ Տարտանէլ հասաւ, ուր Ֆրանսական բանակին հրամանատարութիւնը ստանձնեց Ժէնէրալ Տ'Ամատի տեղ։ Մօք.

Սեւ ծովու մէջ

Լոնտոն, 19.— Ռուսական նաւատորմիղը ընկղմեց թրքական նաւ մը, 36 առագաստանաւ եւ կործանեց Քումլուի երկաթուղւոյ կայարանին քարածուխները եւ վերելակները։

Լոնտոն, 19.— Ծովային նախարարութիւնը կ'ենթադրէ որ ճիշդ է թրքական այն լուրը թէ AE 12 ընդծովեան Մարմարայի մէջ ընկղմած է, նկատելով որ նաւուն մէջ գտնուած 3 սպայներէն եւ 29 նաւաստիներէն 3 սպայ եւ 17 նաւաստի գերի բռնուած են։ Ռ.

ԱՆԳԼ. ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոն, 19.— Պ. Ասքուիթ յայտարարեց Երեսփ. Ժողովոյ մէջ որ ոչ մէկ կարգադրութիւն եղած է վերջնականապէս դաշնակցին վերակազմութեան մասին, եւ սակայն ոեւէ մտահոգութիւն չի պատճառելու համար կը փափաքի երեք կէտ ճշդել.

1.— Թէ ինչ փոփոխութիւն ալ մտցուի, նախարարապետին եւ Սըր Է. Կրէյի դերքը ոեւէ փոփոխութիւն չպիտի կրէ։

2.— Թէ երկրին քաղաքականութիւնը ոեւէ փոփոխութիւն չպիտի կրէ եւ թէ պատերազմը յարատեւօրէն պիտի շարունակուի կարելի եւ տրամադրելի բոլոր միջոցներով։

3 — Պ. Ասքուիթ կը փափաքի յայտարարել անխտիր բոլոր կուսակցութիւններուն, որ ինչ փոփոխութիւն ալ մտցուի՝ պատերազմի պահանջներուն համար պիտի ըլլայ, թէ ասիկա ոեւէ կուսակցութեան չի պարտադրեր հրաժարիլ իր քաղաքական իտէալէն։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աթէնք, 20.— Թագաւորին հիւանդութեան մասին եկած հեռագիրները ապաքինումի նշաններ ցոյց կուտան. ջերմութեան աստիճանը 37 ու կէսի իջած է։

Պ. Վէնիզէլօս Միթիլլէնէն հեռագրեց շուտափոյթ ապաքինում մաղթելով Թագաւորին։ Թագաւորը իր շնորհակալութիւնները յայտնեց։

Քրէօզօի (Ֆրանսա) նաւարանին մէջ շինուելու վրայ եղող ընդծովեայներուն շինութիւնը, որ դադրած էր, վերսկսաւ։ Ցն.

Բօրթուկալի յեղափոխութիւնը

Լիզպոնէն 18 մայիսին հեռագրուած էր հետեւեալը՝ զոր տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ չկրցանք մեր վերջին թիւին մէջ հրատարակել.

«Պ. Շակաս, որ Օբօրթօէն մեկնած էր եւ կուգար հանրապետութեան նախագահութիւնը ստանձնելու համար, կայարանին մէջ ռեվօլվէրի հարուածներ ստացաւ Ծերակուտական Ժան Ֆրէյթասէ որ սպանուեցաւ ոստիկան զօրքերէն։ Շակաս ծանրապէս վիրաւորուած Լիզպոն փոխադրուեցաւ։ Խռովութիւնք վերսկսան»

(Բօրթուկալի յեղափոխութեան մասին եկած հեռագրութերը կցկտուր եւ հակասական են։ Ոմանք կը հաղորդեն թէ խռովութեանց նպատակն է հասարակապետութիւն հաստատել, իսկ ոմանք հանրապետութիւնը աւելի հաստատուն կացուցանելու նպատակը կը վերագրեն այս շարժումին՝ նախարարութեանց փոփոխմանն եւ Պ. Շակասի նախագահութեան պաշտօնին կոչուելովը։ Այսուհանդերձ, խռովութիւնք ընդարձակ շրջանակի մը մէջ կը շարունակուին. Սէմպրի, Օբօրթօ, Սանթարէմի եւ Լիզպոնի մէջ յեղափոխական վիճակ կը տիրէ եւ ամէն հաղորդակցութիւն խզուած է։ Սպանիական երկու մարտանաւեր Լիզպոն կը ղրկուին եւ զինուորական շարժումներ տեղի կ'ունենան։)

Կովկասի ճակատին

Բետրոկրատ, 19. — Օլթիի շրջանին մէջ Թուրքերը դէպի արեւմուտք ետ մղուեցան։

Վանի շրջանին մէջ, Սոր գիւղին մօտ պարտուելով թշնամին Արճէշ քաշուեցաւ։

Արեւելեան ճակատին

Բետրոկրատ, 20. — Վիսթուլի ձախ եզերքին վրայ յարձակողականի սկսանք եւ 3000 գերի բռնեցինք։ Եարոսլավի մէջ, անհաշուելի կորուստներ պատճառեցինք Գերմաններուն։

Թշնամին ամրացուց Բրզեմիսլի արեւմտեան բերդերը։ Գերմանացիք Լիպաւէն բազմաթիւ կիներ եւ աղջիկներ տարին իրենց մարտանաւերը։

Բեթրոկրատ, 19 Մայիս — Ռուսական ճակատին վրայ շուտով ծանր դէպքեր պիտի պատահին։ Դաշնակիցները Տարտանէլի մէջ զբաղած ըլլալով, չէզոքներն ալ տակաւին վարանոտ, Գերմանացիք կ'ուզեն օգտուիլ այս առիթէն, Ռուսերուն դէմ վճռական ճակատամարտ մը մղելու համար։ Ասոր համար է որ արեւմտեան ճակատէն արեւելեան ճակատը փոխադրած են Սաքսոնիական եւ Պաւարիական գունդեր, եւ Պրուսիական պահակախումբը, ինչ որ մէկ զօրաբանակէ պակաս չէ։

Այս նոր խումբերը Կալիցիոյ եւ Պալթիկի նահանգներուն մէջ երեւցած են։ Ռուսերը պատրաստ են այս յարձակումը վանելու եւ կը պատրաստուին այս պատերազմին մէջ դեռ չի տեսնուած եւ ահարկու կռիւ մը մղելու իրենց թշնամիներուն դէմ։

Առ այժմ, կը վանեն Գերմանացիները եւ կ'արգիլեն անոնց յառաջխաղացումը դէպի Բօխնօ եւ Բուրլանո, ու կը հետապնդեն Աւստրիացիները արեւելեան Կալիցիոյ մէջ։ (Ահրամ.)

ԲՐԶԷՄԻՍԼԻ ՇՈՒՐՋ

Բեթրոկրատ, 10 —(Պաշտօնական) Վիսթուլի ձախ եզերքին եւ Կալիցիոյ ամբողջ ճակատին վրայ թըշնամի ուժեր կիրակի օր յարձակեցան մեր դիրքերուն վրայ, իրենց ջանքերը կեդրոնացնելով Բրզէմիսլի հիւսիսային եւ հարաւային կողմերը։ Վիսթուլի ձախ եզերքին վրայ կատաղի յարձակումներ ետ մղեցինք եւ 3000 գերի ու բազմաթիւ թընդանօթներ գրաւեցինք։

Բրզէմիսլի հիւսիսային կողմը, հակառակ սոսկալի կորուստներու, թշնամին կը ջանայ Սան գետին աջ եզերքը հաստատուիլ, եւ այժմ կը ռմբակոծէ Բրզէմիսլի արեւմտեան բերդերը։ Բոլոր այս շրջանակին մէջ թշնամիին կրած կորուստը 10000 հոգի կը հաշուուի։ (Ռ.)

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ

Լոնտոն, 19 մայիս. — Աւստրիական զեկոյցի մը համաձայն, իբր թէ Աւստրիացիք Սան գետը անցած եւ աջ եզերքին վրայ դիրքեր ամրացուցած ըլլան։ Նոյնպէս մայիսի սկիզբէն ցարդ 174000 Ռուս գերի, 180 թնդանօթ եւ 386 միթրալյէօզ առած ըլլան։ (Ահրամ)

Իտալիոյ մէջ

Վաշինկթոն, 19. — Իտալիա եւ Աւստրիա խնդրեցին Միացեալ-Նահանգներէն որպէսզի Վիեննայի եւ Հռոմի մէջ իրենց շահերուն պաշտպանութիւնը ստանձնէ՝ այն պարագային երբ խզում մը տեղի ունենայ։ Ամերիկա հաւանեցաւ։

Թորինօ, 19. — Վենետիկի ճամբով Թրիէսթէէն եկած լուրերը կ'ըսեն թէ վերջին օրերս արիւնահեղ ապստամբութիւն մը ծագեցաւ այդ քաղաքին մէջ։ Յիսունէ աւելի մեռեալ եւ հարիւրաւոր վիրաւորներ կան, որոնց մեծամասնութիւնը կիներ եւ ծերունիներ են։ Երկու կողմէն բազմաթիւ գնդակներ արձակուեցան եւ քաղաքին շրջակայքը վառօդարաններ օդը ելան։ Պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ։

Աւստրիական կառավարութիւնը 3 թնդանօթ դնել տուաւ Բիզինոյի բարձունքը որ կ'իշխէ Թրիէսթէի։ Պօլայի Աւստրիական նաւատորմիղը հրաման ստացաւ որ պատրաստ գտնուի քաղաքը ռմբակոծելու։

Արեւմտեան ճակատին

Բարիզ, 20. — Երեկոյեան զեկոյց մը կ'ըսէ՝ Նիէօբօրի եւ Արասի միջեւ հողը թրջած ըլլալով՝ անանցանելի եղած է։ Հրետանիի բուռն մենամարտ մը կատարուեցաւ, որ երկու Գերման օդանաւ վար առաւ։ Պօսէժուրի մօտ Շանբանը, յառաջանալու վրայ ենք, թշնամիին խրամատներուն մէջ ականներ պայթեցնելով։ Միւս կողմէ Պակաթէլլի մէջ (Արկօն) թշնամին ետ մղեցինք եւ բազմաթիւ խրամատներ առինք ի Պուա Տ'Այլի։

Բարիզ, 19. — (Պաշտ.) Երեկ եւս օդին դէշութիւնը շարունակեց։ Պատերազմի ճակատին վրայ ո՛չ մէկ դէպք կայ նշանակելի բացի զանազան կէտերու վրայ թնդանօթաձգութիւններէ, եւ Իզէրի արեւելեան կողմը՝ գերմանական յարձակումի երկու փորձէ զոր իսկոյն կասեցուցինք։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ Տպարան
Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
Imp. Economique - Alex.